

Orosz karácsony.

Írta: Büky György.

I.

No, jól van. Mehet Róza, de kedden itthon legyen, mert csendöröket küldök utánna. Szólt a nagyságos asszony.

Róza összerezzen és mintha azt mondta volna neki valaki, hogy maradj itthon. Mégis felvette a pici batyuját, amibe babát és csörgőt visz a kis testvéreinek, meg egy kis fűgét és cukrot s sietve ment ki az Erdélyi útra, ahol a lányokkal találkoznia kell.

Holnap karácsonyuk van. Orosz karácsony. És tizenhárman szolgálnak ebbe a városba egy faluból, kik együtt mennek haza mind a tizenhárman. Hamarabb és jobban telik az idő. Nagy utat kell tenniök. Az ő falujuk messze kiesik a vasuttól. Az állomástól nyolc órát kell még gyalogolniok. Szerencse, hogy ilyen enyhe idő van és nincs hó. Különben haza se tudnának menni.

Róza észrevette, hogy a sarkon már együtt van egy csomó lány, ott vihognak, ott tréfálnak egy pár ácsorgó legénnyel. Odament közéjük.

„Szervusztok lányok.“

„Ni itt van már a Róza is.“

„Hát még nem vagyunk mind együtt?“

„Kilencen vagyunk csak, most hogy te is itt vagy már. Várni kell még a többit. Még nincs itt a Julis és az Anna.“

„Az ám a Teréz sincs itt.“

„Meg a Mária is hibázik.“

„De sok szoknya indul neki annak a komisz útnak,“ szólt oda az egyik lustán pipázó legény.

„Hátha nincs nadrág, amelyik velünk tartson.“

„Ha lány volnék szereznék magamnak.“ Felelt vissza amaz.

„Kaphatnék én ha kéne.“ Pulykáskodott Róza.

„De én is.“

„Én is ám.“ Duplázott rá foghegyről a többi.

„Hát aztán mér nincs?“

„Mert jobb az ilyen hosszú útra egyedül indulni a becsületes lánynak. Mert a legény ha egyfolytában sokat van együtt a lánnyal, neki bátorodik és olyat akar a járatlan erdőn, ami nem való.“

„Haha, tehát félsz szivecském Róza. Neve-

teff fel otrombán a paraszt és nagy kedvvel csipeft egyet a lány arcán. Aztán mit szólnál, ha veletek mennék?“

„Bánom is én. Én miattam gyühet is, maradhat is kend. Ha van elég az idejéből, meg a lábait sem sajnálja, hát jöhet. Úgyse bir tizenhárom lánnyal.“

„Nem is kell nekem tizenhárom. Elég egy is.“

„És mit csinál a tizenkettővel?“

„Majd csak elszaladnak visitozva, ha látják, hogy igazán, megölelem azt az egyet.“

„Az ám, a szeminek megyünk.“

„Azt majd meglátjuk lelkecském!“

„Ni, ott jön a többi négy. Lányok mehetünk.“ Ott jönnek Julis, Anna, Teréz és Mária.“

„No, gyerünk, mert nem vár ránk a vonat.“

„Hát aztán kend igazán gyün?“ Szólt oda Róza a férfinak, aki csendesen megindult velük.

„Látod. Hát mit kérde?“

„Jól van no. Hát nem kérde.“ Azzal ott hagyta és a vasutig rá se nézett.

Megváltották a jegyeket és felültek a vonatra. Lassan, lomhán indult meg a kis vicinális, mintha nehéz lenne az a tizenhárom asszony ember, mintha jól tele színá kis tüdejét, hogy kibirja Sugatagig. Nagy lárma volt benn a kocsiba. Jó dolga volt a legénynek. Tizenhárom lány. S mind a tizenhárom körülötte. Azaz, hogy tizenkettő. Róza az ablakon nézett kifelé. Olyan volt, mintha nem is köztük lenne. No de azért akár merre is csipeft, behunyt szemmel is lányt ért. És ez a fő. Nagy sikoltások és nevetések között értek el Sugatagig. Alig vették észre az időt. Egy-kettő, fürgén ugrott le a kocsiból a legény s jól megölelve emelte le belőle a lányokat. Róza maradt utoljára. Eleinte őt is megakartá fogni. De aztán nem nyult hozzá. Látta, hogy rosszul esne neki. Ha nem kell, hát nem kell. Gondolta. Van elég. Mért kéne neki épen ez. Mikor talán nem is a legszebb. Meg aztán egy kicsit büszke is. Mégis meg kell adni, hogy különb a többinél. Tiszta, rendes és ad magára. Nem úgy, mint ezek a cédák. De azért mégse futok utánna. És odament a többihez és már hetykén, legényesen vissza is felelt egynek s amikor az kipirulva, haragosan hátba vágta, hát egy hosszú, izmos lendülettel csapott a hátsó

részére, hogy csak úgy csattan. Volt nevetés. A lány pörölvé, kiabálva kergette meg a fiút egy ideig, míg bele nem fáradt. Az meg intgetett neki, csalta, nevette s az utolsó pillanatban ugrott félre előle.

„Bánom is én, csináljon, amit akar.“ Szólt durcásan a lihegő teremfés.

„Nem ilyen fehér cselédnek kell engem megfogni rózsám, amilyen te vagy.“

„Nem is ilyen legény után akarok én futni, mint kend.“

„Talán különb után, mi?“ Szólt gúnyosan, de egy kicsit sértődötten az ember.

„Meg hiszem azt.“ Diadalmaskodott a fruska.

„Már pedig különb nem igen akad.“ Sietett a legény pártjára a csunya Teréz.

„Te meg aztán ne gondold — szólt ide büszkén a férfi — hogy nekem kell a segítséged. Meg vagyok én egyedül. Nem temet el engem senki lánya, még a nyelvével se, ha még olyan is van, mint azé a cudaré ott.“

Lassan rótták az utat. Lassan-lassan el is csendesedtek. Már fáradtak is voltak. Vagy pedig azért, mert már nem tudták, hogy mit beszéljenek. Ilyen hosszú együttlét után a parasztnál csak a szerelem következik. Ez menti meg őket az unalomtól, vagy az unalom viszi őket bele. Hát ugyan mit is csináljon legény és lány együtt, ha már megcsipkedték egymást és megtárgyalták az időt. A legényt meg bántotta is a Róza csendessége és komolysága. És hallgatott. Mikor a többiek látták, hogy ezzel az emberrel se mennek sokra, hát lassanként ott hagyták és apróbb csoportokban előre mentek. A végén együtt maradtak Róza és a legény. Csendesen, szeliden szólalt meg a legény.

„Aztán mond csak Róza, minek vagy ilyen komoly?“

„Az semmi. Inkább azt mondja meg kend, hogy minek jött velünk?“

„Hát csak elgyűttem. Nem volt más dolgom.“

„Van valakije Kapnikon?“

„Nincs én nekem senkim. Hacsak ezután nem lesz.“

„Maga tehát a falu alól mindjárt vissza is fordul?“ Szólt elpirulva Róza.

„Vissza hát. Mit csináljak én idegen faluba?“

1417

Hisz' nincs ott keresni valóm. Ki is néznének az ottani legények.“

„Hát aztán mért bántják kendet a legények? Mi lányok bezzeg nem nézzük ki.“

„Te se Róza?“ Szólt szeliden a legény.

„Meg kéne próbálnia kendnek is valamit.“ Felelt a lány, de a kezét nem huzta vissza a férfi kezéből.

„Én Tulics Pista vagyok, Róza. A városban vagyok. Napszámba dolgozom.“

„Az én másik nevem meg Cservák. Cservák Rózának hívják. És ott szolgállok a városban Dobruckiéknál.“

„Hát akkor majd találkozunk Róza. Én nekem vissza kell mennem. Nem lehet az ember olyan sokáig munkanélkül. Mikor jössz vissza?“

„Kedden délután már otthon leszek.“

„No, akkor jól van. De addig is veszek foglalt magamnak.“ S egy erős rántással magához kapta a lányt és hosszú, egészséges, forró csókot lehelt a meleg, piros, paraszt szájára, úgy, hogy amikor az magához tért, hát már vissza felé is ment. Körül nézett ijedten. Nem látta-e meg valamelyik? Nem, hála istennek. Mind előre mentek. Megfenyegette a legényt mosolyogva és csókot intett neki.

Beérték a faluba nehezen holtra fáradtan. Róza ágyban találta az anyját. Most, disznóöléskor mezitláb járkált a házban, ki is ment az udvarra, mert sietős dolga volt s a bal lába felhült és meg is dagadt. Járnai se tud. Kenték már mindenfélével, luggal is, kámforgolyóval is, meg borszesszel is bedörzsölték, nem használt annak semmi. No de azért nincs nagyobb baj. Feküdni kell vele, majd meggyógyul. Megvigasztalta Róza a kis pupos testvérét is, aki folyton ott sírt az anyja ágyánál, hogy meghal az anyja és akkor ő egyedül marad, nincs hová mennie. Kiosztotta az ajándékokat is, amiket hozott s mindjárt megszakadt a sírás. Megvolt az öröm . . .

II.

Gyorsan felt az idő. Borzasztó hideg állt be a második reggelre és folyton szakadt a hó. Pedig már vissza kell menniök a városba. Összejött a tizenhárom lány és megtanácskozták a dolgot. A végén kisütöfték, hogy nem lehet haza menni ebbe a nagy hóba és mégis haza kell menni. Pedig út sincs. Nagyon nagy

1418

a hideg és borzasztón fuj a szél. Bejárták a falut szánkóért. Senki se akart menni. Senki se akarja tönkre tenni az állatját. És nekik mégis haza kell menni.

„Nekem menni kell — szolt Róza. Az asszonyom azt mondta, hogyha kedden délután otthon nem leszek, csendőrt küld utánnam. És inkább meghalok, mindhogy csendőr vigyen haza.“

„Biztosan utánunk is csendőrt küldenek, — szoltak a többiek — ha nem leszünk otthon. Mégis csak jobb lesz neki indulni. A birót is megkérdezték, hogy lehetséges-e az, hogy csendőrt, küldenek értük?“

„Lehetséges bizony, lelkeim — szolt az nagyképűen. Tudják az urak, hogy mit csinálnak. És a csendőr az urakér van. Úgy tesz, ahogy az urak parancsolják. A szegény ember ellen van az mind. Jobb lesz ha neki indultok, hogy ott legyetek kedden. Erős lányok vagytok. Öltözzetek fel jól. El tudtok ti menni Sugatagig. Közbe megpihentek Szöllösön.“

A lányok jól felöltöztek, elbúcsúztak hazulról és neki indultak az útnak. Szomoruan, némán és csüggedten. Szegények. Tizenhároman. Észre sem vették, hogy tizenhároman vannak. Egyéb gondjuk volt. Hogy tudnak ők ezen a nagy fehér országon keresztül haza jutni? Ahogy léptek, térdig süppedtek a hóba. Alig bírták kihuzni egy óra járás után a lábukat. És még milyen hosszú az erdő! Az arcuk vérpiros volt. Kicsipte a szél, ami zabolátlanul száguldott a völgyeken át, sikítva, harsogva. Csupa jó kedv. Csupa komiszkodás.

S a hó esett. Folyton esett. Alig lehetett látni. Ha nem ismerték volna olyan nagyon jól az utat, minden fát, hát eltévedtek volna.

És mentek. Szomoruan. Csendesen. A tizenhárom lány. Már alig bírták és még fele út se. De vonszolták tovább nehéz tagjaikat. Borzasztó volt. Egyik elkezdett sírni. A többi észre vette. És már mind sírt.

„Hopp! Ott messze van valami. Valami ruha.“

Élénken vetette fel mind a fejét és előre nézett. Tényleg. Ott volt valami a havon. Nincs messze. Már oda értek.

Róza sikoltott egy nagyot és ráesett a csomóra. Ember volt. Férfi. Ni. Csakugyan az, amelyik elkísérte őket. Most elibük jött. Vajjon mért jött? Megbolondult?

1419

Róza sírt, sírt és csókolta fagyos, piros szájával a férfit, az ő emberét. Az csendesen felnyitotta szemét.

„Minek jött maga ide? Minek jött? Látja most meg is halhatott volna. Jöjjön. Velünk fog jönni.“

„Nem tudok Róza. Hagyjatok. Félttem, hogy nem tudsz haza jönni ebbe az időbe és eléd jöttem, mert tudtam, hogy azért útnak indulsz. És lám én nem bírom már. Hagyjatok itt és siessetek. Nagyon hideg van. Ti is úgy jártok, mint én ha soká késtek.“

A lányok sírtak és megfogták Tulics Pistát és többen emelve vitték magukkal. Fel-felváltották egymást. Siettek. Érezték, hogy nem bírnak soká. Egyik-másik már nem bírta Pistát emelni. Csak Róza tartott ki folyton mellette.

„Még vigyük lányok. Mindjárt oda érünk. Visszük még.“

Egy nagy bokros részhez értek. Róza megbotlott és térdre esett. A hirtelen lökéstől mind elestek a lányok, akik Pistát vitték.

„Pihenjünk egy kicsit.“ Szolt az egyik.

„Pihenjünk.“

„Nem fog ártani.“

„Én se bánom.“ Felelt suttogva Róza. Leültek a hóba és az ölükbe fektették Tulics Pistát. És pihentek. Úgy összebujtak tizenhároman, mintha egy fészek madár volnának. Nem szóltak. Pihentek. Róza meg-megcsókolta Pista hideg, kék száját és dermedt kezével végigsimította a homlokát. Aztán már ezt se csinálta. A többiek nézték. Egyik elaludt. És hanyatt esett. Hagyták. Azt hitték, hogy úgy jobban pihen. Nehézükre esett szólni. Nem szóltak. És nem mozdultak. Aztán lassan elaludt a második, a harmadik. Egyszerűen Róza volt még ébren.

Itt megfagynak. Gondolta. A többiek talán már meg is fagytak. Csendesek. Nem is lélekzenek. Milyen furcsa ha az ember megfagy. Nem is fáj. Csak elalszik. Már hideg sincs. Nem is fáj. Csak nagyon álmos az ember. Én is elalszom. Én is. Pedig meg fogok fagyni...

És már elaludt. Ráesett az emberére. Talán véletlenül. Talán úgy akarta.

És ott fagytak csendben, egyszerűen, szegény lányok, tizenhároman és egy legény s úgy néztek ki, mint fehér, pihés fészek-madarak...

1420